

ZE ZIJN TOCH ZO LIEF...

Een paar dagen geleden zag ik er nog een paar staan: nonnetjes die op de bus wachtten. En de volgende dag zag ik er eentje op de fiets in de Sint-Katelijnestraat. Ze knikten vriendelijk naar iedereen die ze meenden te herkennen. Drie nonnen op twee dagen tijd. Buiten Scherpenheuvel en andere

bedevaartplaatsen gebeurt het nog zelden dat je er zo veel ziet. Vijftig jaar geleden was het anders. Met hun lange habijten vielen ze veel meer op in het straatbeeld. Tegenwoordig kan je ze alleen nog herkennen aan een bescheiden kapje, een wit bloesje, een kruisje op de revers en schoenen zonder talons.

De kledij waarmee ze vroeger hun vrouwelijkheid verhulden, maakte het moeilijk om hun leeftijd te schatten. Meestal zagen ze er ouder uit dan ze werkelijk waren. Hun moderne outfit laat wat dat betreft niemand in het ongewisse: de meeste nonnetjes zijn oud. Vanaf de jaren 1960 ging het aantal roepingen zienderogen achteruit. Anno 2009 ligt hun gemiddelde leeftijd rond de 75 jaar.

Velen van ons bewaren nog wel ergens een herinnering aan een of meer 'tante nonnekes'. We zien hen in hun lange gewaden voortschrijden door de gangen van enorme kloostergebouwen die steeds minder bevolkt werden door steeds ouder wordende zusters. Overdag komen ze samen in grote refters waar ze zwijgend eten, terwijl ze naar bijbelse boodschappen luisteren. 's Nachts trekken ze zich terug in piepkleine kloostercellen zonder comfort. In de kloosterkerk weerkaatsen de hoge gewelven hun frêle zangstemmetjes. De meeste zijn getekend door een leven waarin ze geleerd hebben met weinig tevreden te zijn. Dat maakt hen tot steeds goedgehumte, lieve, oude dametjes die geen vlieg kwaad

zouden doen, en wier grootste geluk er in bestaat God te loven en dienstbaar te zijn voor anderen.

Zo stellen we ons nonnetjes voor en we twifelen er niet aan dat het altijd zo geweest is. Maar worden we daarbij niet door onze ervaring en onze verbeelding misleid? Als we even terugblikken op de geschiedenis van Roosendael, ging het er vroeger toch wel wat anders aan toe.

Jonge vrouwen

Telkens wanneer een nieuwe abdis gekozen werd, moesten de koorzusters stemmen. Van de stemgerechtigde nonnen werden telkens naamlijsten aangelegd. Twaalf van deze lijsten zijn bewaard gebleven. De oudste dateert van 1599, de jongste van 1754.

Op deze lijsten werd achter de naam van elke zuster ook haar leeftijd genoteerd en het aantal jaren dat zij geprofest was. Dat stelt ons niet alleen in staat om telkens de gemiddelde leeftijd van de nonnen te berekenen, maar ook de leeftijd waarop zij geprofest werden.

Jaar	Gemiddelde leeftijd	Leeftijd bij professie
1559	36,07	15,75
1564	36,83	16,07
1574	38,08	16,44
1598	43,33	Niet vermeld
1618	34,66	17,77
1639	41,58	19,12
1663	41,23	25,77
1679	41,39	21,42
1698	42,79	22,17
1719	44,91	22,03
1742	44	20,87
1754	45,64	20,89
1559-1754	40,87	19,85

Tijdens de laatste twee eeuwen van haar bestaan was de abdij Roosendael dus bevolkt door dames waarvan de gemiddelde leeftijd rond de 40 jaar schommelde. Dat waren vrouwen in de fleur van hun leven, die ook wel eens wat anders wilden dan bidden en mediteren. Vrijwel allen kwamen ze uit adellijke families of andere goeude milieus,

waar ze enige luxe hadden gekend voor ze rond hun twintigste definitief in het klooster traden. Het is niet moeilijk om zich in te beelden dat het aanvaarden van de strenge kloosterregels voor deze jonge meisjes niet van een leien dakje liep. De aanpassing leidde niet zelden tot problemen en conflicten die soms jaren of zelfs een heel leven konden aanslepen. Alleen door een aantal orderegels naast zich neer te leggen, kon het kloosterleven draaglijk gehouden worden. Zo zijn er perioden in de geschiedenis geweest waarin het voorgeschreven habijt slechts zelden werd gedragen en waarin de religieuze oefeningen totaal werden verwaarloosd. Met de afzondering van de

buitenwereld, hebben ze het steeds moeilijk gehad. Toen men het abdijdomein met muren ging omringen, was dat niet alleen om ongewenste bezoekers buiten te houden, maar zeker ook om al te levenslustige nonnen die een stapje in de wereld wilden zetten binnen te houden.

Ambitieux en ad rem

In een abdij als Roosendael heerste een ver doorgevoerde taakverdeling. Zo was er een portierster, een kosteres, een organiste en een voorzangster. Daarnaast was er een verantwoordelijke voor de infirmerie en een apothekeres. Andere zusters hielden toezicht op de voedselvoorraden, de wijnkelder, de brouwerij en de bakkerij. Er waren zusters die instonden voor de financiën en anderen die leiding gaven aan de novicen, de werkzusters en het lekenpersoneel. Sommige functies stonden hoger in aanzien dan andere. Aan de top bevond zich uiteraard de abdis en net onder haar de priorin en de onderpriorin. De gemiddelde leeftijd waarop men in deze periode abdis werd, was 53 jaar.

Tussen al deze ambitieuze jonge vrouwen heerste niet altijd liefde en solidariteit. Jaloezie en naijver waren schering en inslag, vooral wanneer er functies te begeven waren die hoog aangeschreven stonden. Bij de keuze van een abdis kwam het soms tot belangenconflicten, verdachtmakingen en een enkele keer zelfs tot handtastelijkheden.

De abdisen en de zusters wisten bovendien van aanpakken. Zij beheerden een klein imperium aan eigendommen en inkomsten, waarvan ze de opbrengst nauwgezet inden en belegden. Ze deinsden er niet voor terug om druk uit te oefenen op en rechtsmiddelen aan te wenden tegen wanbetalers. De bekommernis om het materiële welzijn van de abdij nam een belangrijk deel van hun tijd in beslag.

Het grootste gedeelte van het archief van Roosendael bestaat dan ook uit documenten die verband houden met de organisatie en met de zakelijke belangen van de abdij.

Een andere wereld

Wanneer we thans via de monumentale poort het abdijsdomein van Roosendael betreden, staan we bij al die dingen niet stil. De natuur brengt ons tot rust en sereniteit. Die sereniteit associëren we onwillekeurig met het ideaalbeeld van

een klooster vol bezadigde, oude nonnetjes. De rust en de charme die uitgaan van het huidige domein maken het moeilijk om ons voor te stellen hoe het er aan toe ging in een abdij die bevolkt was door vitale jonge vrouwen. Maar de waarheid heeft ook haar rechten, want we mogen onze huidige opvattingen over het religieuze leven niet zomaar overbrengen op een wereld die al eeuwen achter ons ligt.

Lucas Van de Leur

